

radnji ostala otvorena, za sada ne bih mogla tako optimistički prihvatiti, jer mi se problem porijekla tih vjerovanja i sada čini podjednako zamršenim.

L. Vargyas u svom referatu »O važnosti mađarskih balada na granicama Istoka i Zapada« iznosi niz primjera narodnih balada za koje je, po njegovu mišljenju, mađarsko žarište bilo od posebne važnosti u njihovu širenju na Istok i Zapad, pri čemu su značajnu funkciju imale balade što su ih u Mađarsku donijeli francusko-valonski naseljenici. Izlaganje je, s obzirom na široki tematski zahvat, suviše kratko i zgusnuto, pa se iz njega ne može ocijeniti u kolikoj se mjeri izneseni pogledi temelje na provjerenom materijalu.

Na kraju bih u toj skupini referata spomenula izlaganje B. Putilova (»Iz povijesti mađarsko-slavenskih folklornih veza« — o temi rodačkih prepoznavanja u turskome ropstvu), kao i referat C. Romanske (»Bugarske i makedonske junake i historijske narodne pjesme o ličnostima iz mađarske povijesti« — o Sibirjanin-Janku, Sekulu, Filipu Mađarinu, Matijašu i dr.); ti su referati po građi koju saopćuju za nas od posebnog interesa jer se neposredno nadovezuju i na hrvatskosrpsku narodnu poeziju.

Napokon, za naše će istraživače biti vrlo instruktivan referat Gy. Martina »O istočnoevropskim vezama mađarskih tipova plesova«, kao i, naročito, predavanje M. Gavazzija (jedinoga jugoslavenskog referenta) »O problemu pekve na južnom panonskom prostoru«.

Maja Bošković-Stulli

NARODI JUGOSLAVIJE. Urednik Dušan Nedeljković (i redakcioni odbor). Srpska akademija nauka i umetnosti. Posebna izdanja knj. 385. Etnografski institut knj. 13, Beograd 1965, 238 str.

Ova je knjiga objelodanjena najprije na ruskom jeziku, kao dio serije Narodi svijeta (Narody mira), a zatim je s ruskog prijevoda prevedena na hrvatskosrpski jezik. Napisana je sa svrhom, kao i ostale knjige te serije, da na sintetičan način, na popularno naučnoj osnovi iznese sovjetskim i drugim stranim čitaocima osnovna znanja o narodima Jugoslavije, prvenstveno s etnografskog aspekta.

Nije mi poznato kakvi su bili odjeci ruskog izdanja, no naš je prijevod naišao, s pravom, na veoma negativne sudove. Među ostalim, objavljene su u zagrebačkom tjedniku »Telegram« od 17. lipnja 1966. kritičke napomene s mnogim tačnim zapažanjima. Iznesenim bi se primjedbama mogle dodati i daljnje. Ne bi bilo umjesno ponavljati ovdje već izrečene kritičke primjedbe, a niti osobito potrebno dopunjavati ih novim pojedinostima, koje će čitalac i sam moći lako primijetiti i koje neće nimalo izmijeniti osnovni sud o knjizi — kao djelu koje je, prije svega, promašeno kao cjelina.

Ovom je zgodom, mislim, važnije kritizirati koncepciju knjige, iz koje su onda inercijom zbivanja proizišle i ostale krupnije i manje pogreške.

Ako je na skučenom prostoru trebalo dati sintetičnu etnografsku sliku o narodima Jugoslavije, što je zbog našega višenacionalnog, a ujedno i usko prepletenoga i međusobno povezanog sastava prilično teško ostvariti, onda je valjalo vrlo brizljivo predvidjeti samo nekoliko osnovnih najvažnijih tema i povjeriti ih manjem broju najpozvanijih stručnjaka. Moguće je da bi knjiga i u tom slučaju imala svojih znatnijih pogrešaka, ali bi za njih tada odgovarali njihovi autori.

Ovako se dogodilo da su na temelju usitnjene, mehaničke i formalističke tematske raspodjele, s neizbježnim brojnim ponavljanjima, nastali tekstovi o kojima se moglo pretpostaviti da neće odgovoriti svojoj namjeni. Onako razdrobljeni i najvećim dijelom vrlo kratki, svedeni zbog kratkoće često na opća mjesta, među sobom neusklađeni, ponavljajući često iste stvari — ovi su tekstovi unaprijed bili osuđeni na nesmiljene redakcijske zahvate.

I sama sam jedan od autora koji su sudjelovali u pisanju jednog dijela teksta za ovu knjigu (namjerno velim »za ovu knjigu« a ne »ove knjige« — budući da objavljeni tekst nije više moj). Godine 1958. bilo mi je povjereno da napišem kratak tekst o hrvatskom dijelu naše usmene književnosti, pa sam ga iste godine

i napisala na šest tipkanih stranica. Razumije se da sam na tih šest strana mogla reći vrlo malo toga i samo u posve općenitoj formi, ali sam u granicama datih propozicija ipak nastojala obaviti taj posao na najbolji meni mogući način. Što su napisali ostali autori o usmenoj književnosti, a prvenstveno o njezinu srpskom dijelu, koji je s hrvatskim najuže povezan i prepleten, nije mi bilo poznato, ni dok sam pisala svoj tekst niti kasnije.

Moj dio teksta objavljen je u knjizi na str. 134—135, toliko skraćeno, a ujedno ipak i znatnije proširen, te od početka do kraja sav drukčije stiliziran, tako da ga više ne mogu smatrati svojim. Neki drugi autori primijetili su u svojim tekstovima slične ili još krupnije redakcijske izmjene.

Od časa kad sam predala svoj tekst pa do njegova objavljivanja samo sam jednom za nj čula. Naime, neposredno prije štampanja knjige donio mi je predstavnik redakcije na uvid dio teksta koji je tematski meni pripadao i zatražio da mu u roku od jednog ili dva sata usmeno saopćim svoje najnužnije primjedbe. Upozorila sam na neke evidentne faktografske pogreške i stavila opću primjebdu da je moj tekst veoma izmijenjen redakcijskim zahvatima. U onome momentu, postavljena već pred gotov čin, tj. pred potpuno redigiran rukopis knjige, nisam mogla ništa više učiniti. Ipak, da sam tada poznavala knjigu u cjelini, bila bih zatražila da se moje ime izostavi sa popisa autora. Ostali suradnici dobili su na jednaki način »mogućnost« ispravljanja svojih tekstova — u situaciji kada se više ništa važnije nije moglo izmijeniti.

Tada sam ujedno saznala da je rukopis bio redigiran i mijenjan u nekoliko etapa, da su ga sređivali i sovjetski i naši urednici te da su na kraju sporazumno pripremili tekst koji je sada pred nama.

Da će se knjiga pojaviti i u hrvatskosrpskom prijevodu, saznala sam onda kada i svi ostali čitaoci — nakon njezina izlaska.

U predgovoru tom našem prevedenom izdanju govori se o »autorskom kolektivu«, pa i o tome da se ova monografija »odlikuje ne samo svojom novošću prvog celovitog savremenog etnološkog obuhvata naroda Jugoslavije, već i tom novošću što su mnogi individualni pogledi usklađeni i postali kolektivni«. Kakav je stvarno bio taj »autorski kolektiv« i njegovi »kolektivni pogledi«, vidi se, mislim, i iz ovoga mog osvrta. Ovaj osvrt i nije kritika knjige, on je prvenstveno informacija, informacija o tome da u ovome promašenom skupnom djelu tzv. autorskoga kolektiva uopće nije bilo, i upozorenje da na ovakav način ne bi ubuduće trebalo pripremati više nijednu knjigu. On je, napokon, i pokušaj da sebe i ostale autore opravdam pred javnošću zbog onih propusta u knjizi za koje mi ne možemo snositi odgovornost.

Maja Bošković-Stulli

SVETOZAR MATIĆ, NAŠ NARODNI EP I NAŠ STIH. Ogledi i studije. Matiča srpska, Novi Sad 1964, 358 str.

Kada se nađu na okupu sabrani važniji članci jednog autora, pisani kroz dugi niz godina i posvećeni zajedničkoj tematici, uz to članci autora čije je ime utkano u studij određene naučne discipline u svome vremenu, onda je takva knjiga uvijek instruktivna i svakom stručnjaku zanimljiva i korisna — pa ma kakvu kritiku ona izazvala.

O Matičevoj knjizi mogu govoriti samo s podvojenim mišljenjem. Gledam je kao dio povijesti nauke; nalazim u našoj usmenoj književnosti, kao njezinu već pređenu ali nezaobilaznu stranicu; nalazim u njoj poticaje i ponekad vrlo dobre indikacije za razmatranje nekih važnih pitanja naše narodne epike; napokon, nalazim, toliko brzopletih, ishitrenih i neprovjerenih teza i pojedinačnih tvrdnji da je ne mogu čitati bez stanovitog negodovanja.

Knjiga je podijeljena na četiri djela, od kojih su prvi i drugi, te treći i četvrti po člancima koje sadrže među sobom bliže povezani. Naslovi su im ovi:

1. *Prilozi kritici Vukovih tekstova*, 2. *Epsko pevanje u Sremu*, 3. *Prilozi o stilu epske pesme*, 4. *Ogledi o istoriji našeg epa*. Na početku knjige, kao njezin